

Amsterdam, 6 april 2002
Betreft: Voorbereiding op 'Hamlet'

[Klik hier om deze pagina/lesbrief te 'printen'.](#)

Geachte docent,

Hierbij ontvangt u een handleiding bij de video 'Hamlet' ter voorbereiding van de voorstelling van de Theatercompagnie die uw leerlingen binnenkort zullen bezoeken. De video is gemaakt in samenwerking met Nederland Theaterland en het Theater Instituut Nederland.

Video

De videoband duurt 25 minuten. U kunt de band tijdens het kijken af en toe stopzetten en de hierna volgende informatie aan de leerlingen vertellen. Doel van de band is enig inzicht te verschaffen in verschillende speelstijlen en vormgeving (decor, kostuums en rekwisieten) in de verschillende toneel- en filmversies sinds de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast biedt de band een introductie op de verhaallijn en het taalgebruik in 'Hamlet'. Gekozen is voor drie scènes uit het toneelstuk van Shakespeare: de ontmoeting van Hamlet met de geest van zijn vader; de beroemde monoloog 'to be or not to be' en de slotscène 'the rest is silence'. Om een divers beeld te geven, zijn fragmenten uit de nationale- en internationale film- en toneelgeschiedenis door elkaar heen gemonteerd. Om niet teveel weg te geven, is de uitvoering die uw leerlingen binnenkort bezoeken van de Theatercompagnie, bewust weggelaten op deze video.

Wij verzoeken u dringend de videoband na gebruik aan ons te retourneren, i.v.m. auteursrechten. De borgsom wordt dan teruggestort. Ons adres is: Theatercompagnie t.a.v. Georgien Hakkert
Kloveniersburgwal 50
1012 CX Amsterdam

Website

De videoband kan worden gebruikt als aanvulling op de website die vanaf april 2002 door leerlingen zelfstandig is te bezoeken. Het adres is: <http://www.theatercompagnie.nl>, waarna de leerlingen kunnen doorklikken naar 'Hamlet'. Let u er hierbij op dat de leerlingen eerst de website bezoeken en het spel spelen en pas daarna de video bekijken. De videofragmenten geven namelijk de oplossing van het internetspel. Het spel duurt tussen de vijf en de vijftien minuten en gaat over de vraag wie de vader van Hamlet heeft vermoord. Een speler die het toneelstuk kent, zal de oplossing binnen vijf minuten hebben gevonden. Een speler die het stuk niet kent, doet er langer over. Na het bezoek aan de site kunt u met de leerlingen de video bekijken en eventueel het toneelstuk lezen. Suggesties hiervoor kunt u ook op de website vinden.

Spelregels van het theater

Wij stellen het op prijs als u, ter afsluiting van de voorbereidende les, kort de 'spelregels van het theater' met de leerlingen doorneemt. U kunt hierbij de volgende punten bespreken:

- De voorstelling begint op een afgesproken tijd. Als je te laat bent, kun je niet meer naar binnen. Jassen en tassen kun je afgeven bij de garderobe.
- Je mag niet praten tijdens de voorstelling, geen walkman aandoen en geen eten, drinken of chips meenemen. Dit is storend voor de andere toeschouwers en de acteurs.
- Zet je mobiele telefoon uit tijdens de voorstelling. Er kan niet worden gebeld en je mag geen sms-berichten versturen of ontvangen.
- Als het stuk is afgelopen, klapt het publiek en de acteurs buigen.

De voorstelling

In 1997 bracht de Trust 'Hamlet' in de grote zaal. Het is deze succesvolle voorstelling die nu door de Theatercompagnie wordt hernomen. De voorstelling werd bekroond met De Gouden Gids Publieksprijs '97/'98 en de Grote Theaterfestivalprijs '98. Voor zijn titelrol in 'Hamlet' werd Jacob Derwig genomineerd voor de Louis d'Or. Tevens werden Harry van Rijthoven (Polonius) en Jaap Spijkers (Claudius) genomineerd. Deze moderne 'Hamlet' was in Amsterdam een absolute hit en werd ook door jongeren zeer gewaardeerd. De voorstelling duurt vier uur.

In 'Hamlet' sterven drie vaders door geweld. Drie zonen zweren wraak en geven alle drie een eigen invulling aan die taak. Voor Laertes en Fortinbras is het nemen van wraak door middel van geweld geen probleem. Ze kiezen ervoor de moordenaars van hun vader te doden en worden daarmee zelf moordenaar. Zij voegen zich naadloos in de wereld van hun ouders; een wereld waarin niemand is wat hij schijnt te zijn. Een wereld die afhankelijk is van de eisen van het moment. Zij wordt gedirigeerd door geheime agenda's en is door en door schandelijk, offensief en krankzinnig.

Hamlet twijfelt of hij het spel moet meespelen. Hij hangt aan begrippen als rechtvaardigheid, eerlijkheid en waarheid. Maar in de wereld van zijn ouders is geen plaats voor dat soort redeneringen. Het is dan ook het sluipende gif van Hamlets twijfel dat deze rotte wereld uit zijn voegen ruikt en zeven slachtoffers maakt en waaraan ook Hamlet zelf tenslotte ten onder gaat.

auteur: William Shakespeare

bewerking en regie: Theu Boermans

dramaturgie: Rezy Schumacher

decorontwerp: Herbert Janse

kostuumontwerp: Catherine Cuykens

acteurs: Anneke Blok, Jappe Claes, Jacob Derwig, Tijn Docter, Bert Geurkink, Harpert Michielsen, Halina Reijn, Harry van Rijthoven, Mike Reus, Thijs Römer, Jaap Spijkers en anderen

Wij wensen u en de leerlingen veel plezier bij de voorbereiding en uiteraard ook bij de voorstelling.

Met vriendelijke groet,
Namens alle medewerkers van De Theatercompagnie
Berthe Spoelstra
Georgien Hakkert

Enkele notities bij de videofragmenten van het toneelstuk 'Hamlet' van William Shakespeare.

Deel 1 'List, list, o list...' (Luister....)

1. Het eerste fragment is een filmregistratie van een toneelstuk. Het is een scène die niet in het oorspronkelijke toneelstuk staat: de moord op de vader van Hamlet; koning van Denemarken.
2. De film met Mel Gibson neemt het verhaal erg letterlijk: er is een kasteel, er zijn historische kostuums en echte zwaarden. Mel Gibson speelt de angst van Hamlet voor de geest van zijn vader heel realistisch en geloofwaardig. De geest is goed zichtbaar: wij zien precies wat Hamlet ziet, namelijk zijn vader die al dood is...
3. Een Russisch/Amerikaanse tekenfilm. Ook hier een kasteel een prachtige wolkenlucht met volle maan... Hamlet lijkt hier jonger dan Mel Gibson met zijn baard. Over de vraag hoe oud Hamlet is, hebben al veel mensen nagedacht, maar niemand weet het precies, omdat Shakespeare er in zijn toneelstuk geen exacte informatie over geeft. In dit fragment is de geest een geharnaste verschijning. Hamlet moet deze op zijn woord

geloven. Maar hoe weet Hamlet zeker dat dit harnas echt de geest van zijn vader is en niet een of ander vreemd denkbeeld?

4. Bij Laurence Olivier (de allereerste filmversie uit 1948) is de geest een vage vlek, gehuld in mist. Deze 'vlek' praat ook veel spookachtiger dan bijvoorbeeld de geest in de film van Mel Gibson. Overigens ook hier een romantisch kasteel met historische kostuums.

5. Jonathan Pryce speelde (op het toneel) een andere interpretatie van de geest: hier is helemaal geen verschijning. Pryce is alleen op het toneel en spreekt zowel de teksten van Hamlet als van de geest. Als Geest verdraait hij zijn stem. Let ook op zijn gezichtsuitdrukking en zijn houding. Snel schakelt hij heen en weer tussen Geest en Hamlet. De makers willen hiermee zeggen dat de geest alleen maar in Hamlets hoofd bestaat. Overigens is het toneelbeeld heel kaal en draagt Pryce een simpel zwart kostuum.

6. Ook Gijs Scholten van Aschat speelt alsof de geest niet 'echt' is, maar alleen bestaat in het hoofd van Hamlet. De acteur is tegelijk Hamlet en de geest. Als geest wordt zijn stem via de zendmicrofoon een streepje lager gedraaid. Let ook op zijn houding: de handen alsof ze geboeid zijn.

7. Een Vlaamse filmregistratie van een toneelstuk: hier is wel een 'echte' acteur die de geest speelt, maar Hamlet lijkt hem alleen maar te kunnen horen als een stem in zijn hoofd. Hij lijkt de geest niet te zien. Toch krijgt hij twee tastbare bewijzen van de aanwezigheid van de geest: een sigaret en een hoed. Daarmee roepen de makers de vraag op: bestaat die geest nu wel of niet echt? Is Hamlet 'gek' of heeft hij echt bezoek gehad van een geestverschijning? Let op de moderne, kale ruimte in dit fragment.

8. Een kort stukje uit de film van Laurence Olivier, die flauwvalt nadat de geest weer verdwenen is.

Deel 2 'to be or not to be' (zijn of niet zijn...)

1. Maximilian Schell speelde Hamlet in Duitsland in 1968. Het toneelbeeld was modern en kaal: er is geen echt kasteel of troonzaal. Een revolutie in die tijd.

2. Laurence Olivier (die in Engeland tot ridder werd geslagen als blijk van waardering voor zijn acteerprestaties) speelt een 'romantische' Hamlet die denkt aan zelfmoord. Zal hij over de kantelen de zee in springen?

3. De film met Mel Gibson neemt het verhaal weer heel letterlijk: de monoloog 'zijn of niet zijn' gaat over de vraag of het beter is dood of levend te zijn. En dus wordt de scène gespeeld in de catacomben vol graftombes van een kasteel. Volgens deze interpretatie (en die van Olivier) vraagt Hamlet zich af of zijn vader wel echt dood is en of hij zelf misschien dood niet beter af zou zijn dan levend... De geest van zijn vader heeft een zware taak op Hamlets schouders gelegd, dat is duidelijk.

4. De Italiaanse acteur Vittorio Gassman speelde Hamlet ook als een tobberige jongen. Hij praat heel nadrukkelijk: in 1952 vond men dat dat hoorde bij toneelspelen.

5. Pierre Bokma werd geroemd om zijn interpretatie van Hamlet en de manier waarop hij de beladen zinnen uitsprak. Het was alsof het voor hem hele gewone zinnen waren, die hij bijna terloops zei.

6. Eric Schneider speelde Hamlet in 1967. Hij staat op een kaal toneel met alleen een achterdoek waarop bakstenen zijn geschilderd. Alleen de suggestie van een kasteel is overgebleven. Schneider draagt een zwarte gebreide coltrui en een leren broek. Dat was toen mode. Het was een revolutie om Hamlet 'hedendaags' aan te kleden! Ook Schneider praat heel duidelijk: hij spreekt alle woorden heel langzaam en nadrukkelijk uit. Nu vinden we dat 'toneelmatig'.

7. Gijs Scholten van Aschat speelde Hamlet in 1999 bij het Nationale Toneel. Let op de kale planken op het toneel. Daartussen ligt modder. Hij draagt zwarte kleren, maar ze zijn niet echt 'modern' of 'ouderwets'. Hij praat heel 'natuurlijk'; bijna zoals je ook gewoon tegen elkaar praat. Op de achtergrond zit Ophelia.

8. Deze Russische filmversie is weer een hele 'romantische' versie, opgenomen aan zee. Interessant is dat de tekst alleen via een 'voice-over' is te horen: 'zijn of niet zijn' is immers een gedachte in het hoofd van Hamlet!

Deel 3 'The rest is silence' (de rest is stilte)

1. Er is veel geschreven over de aarzeling van Hamlet: waarom stapt hij niet meteen naar zijn oom, Claudius, om te zeggen dat hij weet van de moord die hij heeft gepleegd? Waarom doet Hamlet niet meteen wat de geest van zijn vader hem opdraagt: de laffe moord te wreken? Waarom aarzelt Hamlet zo lang? De tekenfilm laat geen twijfel over de vraag of Hamlet uiteindelijk de moord op zijn vader wreekt. Hamlet steekt met een krachtig gebaar Claudius neer. En sterft daarna meteen zelf ook.
2. Enkele korte fragmentjes van de beroemde laatste woorden van Hamlet: door Innocenti Smuktunovski, Richard Burton, Laurence Olivier en Vittorio Gassman. Allen hebben een Romantische en poëtische manier gevonden om die laatste zin te zeggen.
3. Maximilian Schell over de manier waarop je beroemde zinnen uit het toneelstuk (in dit geval 'the rest is silence') kunt interpreteren.
4. Laurence Olivier slaat krachtig toe. Als een echte held duikt hij (met een Tarzan-achtige kreet) bovenop de koning en steekt toe. Meerdere keren zelfs. Alle onderdanen knielen eerbiedig en Hamlet steekt trots boven hen uit.
5. Anders is de Vlaamse Hamlet van Wim Danckaert: hier is alles sober. Hamlet geeft Claudius maar één klein schaaftwondje op zijn voorhoofd. Het snelwerkende gif dat aan het puntje van het zwaard zit, doet meteen zijn werk. Hamlet kijkt nog even om zich heen naar alle doden die zijn gevallen. Hij maakt een hulpeloos gebaar en dat is het einde van het stuk. De makers van deze versie hebben er voor gekozen om de laatste beroemde woorden helemaal weg te laten: alles is toch stilte?
6. Pierre Bokma probeert als Hamlet in een flitsend degengevecht nog te redden wat er te redden valt.
7. Tot slot nog eenmaal Mel Gibson: zo realistisch, letterlijk en 'dramatisch' kan alleen film zijn... Hoe denk jij dat Hamlet nu -in 2002- op het toneel gespeeld zou moeten worden?

EINDE HANDLEIDING

BRON (01-04-2010)

http://www.theaterland.nl/hamlet/html/praktisch_video.htm